

УДК 37.091.313:[378+377.3]:7

DOI: 10.33216/2220-6310/2025-111-1-110-118

ЗДАТНІСТЬ ДО ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК КОНЦЕПТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

С.Ф. Рашидов

ORCID: 0000-0002-0289-8390

Н.В. Кічук

ORCID: 0000-0002-5963-7802

А.В. Кічук

ORCID ID: 0000-0002-2657-661X

Д.Г. Іванова

ORCID: 0000-0003-0040-9263

Статтю присвячено обґрунтуванню тих передумов, які сприяють позитивній динаміці процесу підготовки майбутнього доктора філософії до викладацької діяльності у ЗВО. В результаті проведеного наукового дискурсу доведено беззаперечні переваги такої соціальної інституції як аспірантура.

Констатовано, що наукові розвідки сучасних учених здебільшого сфокусовані на ресурсах аспірантського навчання здобувача щодо його спроможності підготувати, апробувати та оприлюднити (захистити) розроблений дослідницький проєкт; ще й досі опосередковано і в постановочному плані вивчається своєрідність процесу його становлення як викладача ЗВО. Підтверджено доцільність вважати системоутворювальним те значення, яке набуває у цій площині курсу «Психологія та педагогіка» й виробничо-асистентська практика здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти.

Обґрунтовано правомірність уважати важливими передумовами підготовки майбутнього доктора філософії, як викладача ЗВО, повноцінну реалізацію потенціалу і формальної, і неформальної освіти. Не менш сприятливою у цьому відношенні означено й спрямовуючу роль Професійного стандарту викладача ЗВО та практико-орієнтовні заходи, пов'язані із доєднанням вітчизняних вищих шкіл до європейського дослідницького простору.

***Ключові слова:** здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти, викладацька діяльність, здатність до інновацій, готовність до освітнього лідерства, аспірантура.*

Постановки проблеми у загальному вигляді. Імператив якісної освіти доведений і класичною психологією (Г. С. Костюк, Г. О. Олпорт, В. А. Роменець та ін.), і класиками педагогічної науки (Я. А. Коменський, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський та ін.). Загальновизнано вченими той факт, що саме освіта постає рушієм усіх перетворень, що відбуваються у соціумі. За українських реалій сьогодення постає зрозумілим, що військовий стан значно обтяжує суто освітні цілі. В цьому плані консолідація та інтеграція дослідницьких зусиль учених, зокрема, споріднених наукових галузей (на кшталт психології та педагогіки) є ресурсом уніфікованого впливу на процес удосконалення освіти, як цілісної, поліфункціональної та полісемічної педагогічної категорії. Саме освіта, як соціокультурний феномен, виконує найважливіші функції: забезпечення певного рівня, по-перше, грамотності; по-друге, емоційно-вольової сфери та поведінки особистості; по-третє, набуття нею «технологічної бази життя»; по-четверте, вихованості та засвоєння загальнолюдських цінностей (Енциклопедія освіти, 2008, с. 614-615).

Проведені дослідження засвідчують ще й про таке: конструктивність, вивчення, зокрема, трансформаційних процесів, що відбуваються у вищій освіті, лежить у площині здійснення наукового пошуку в логіці підсистеми «бакалавр – магістр – доктор» (Кічук, Кічук, & Арнаут, 2025).

Вищеокреслене набуває унікальної специфіки дотично проблематики не лише вищої педагогічної школи, а й вищої освіти, яку набувають її здобувачі, опановуючи освітньо-наукові програми непедагогічних спеціальностей. У цьому відношенні природний і науковий, і суто практичний інтерес утворюють такі два аспекти – професійна підготовка фахівців вищої кваліфікації в умовах аспірантури та використання потенціалу у цьому ракурсіособистісно-професійного впливу викладача-науковця, зокрема через здійснювану викладацьку діяльність у межах інтегрованого курсу «Психологія та педагогіка».

Аналіз останніх досліджень. Якщо з дослідницькою метою здійснити аналіз наукового фонду, то його результат засвідчує про таке: вчені здебільшого фокусують увагу на викладацькій діяльності вчителів-предметників загальної середньої освіти (С. К. Дятлова, В. П. Ощепкова, Т. В. Тихонова та ін.); відносно ж ролі аспірантури як університетського підрозділу, що уніфікує спроможність вищої школи у підготовці викладачів вищої кваліфікації до викладацької діяльності в студентській спільноті, то тут зберігає актуальність низка проблемних питань. З-поміж останніх загострення набуває аспект, пов'язаний із позитивною динамікою процесу набуття майбутніми докторами філософії належного рівня професійної компетентності. Йдеться про встановлені у педагогіці вищої школи такі пороги такої особистісно-професійної якості, як-от: «неусвідомлена некомпетентність», «усвідомлена некомпетентність», «неусвідомлена компетентність», «усвідомлена компетентність».

У цьому відношенні проведений науковий дискурс засвідчив, що сукупність проблемних питань, пов'язаних із удосконаленням викладацької діяльності та

компетентністю майбутнього викладача вищої школи здебільшого вивчається за параметрами вияву професіоналізму. Поглибленню наукових уявлень про професіоналізм саме викладача вищої школи сприяють наукові розвідки таких вітчизняних учених, як С. С. Вітвицька, І. А. Зязюн, О. Г. Мороз та ін. Переважна більшість дослідників визнає, що набуття особистістю професіоналізму виступає одним із важливих показників високої підготовленості до виконання професійних завдань, де ознакою є використання раціональних прийомів у процесі викладацької діяльності. Натомість задля опанування означених методичних прийомів та набуття творчого рівня їх застосування має бути здійснена системна практико-орієнтовна робота, адже саме це постає «інтегральним критерієм» конструктивної педагогічної дії фахівця.

Мають рацію ті дослідники, які стверджують про важливість забезпечення саме системності ціннісного досвіду суб'єктів педагогічної дії. Психопедагогічні особливості останніх вже розкриті у спадщині Едварда Стоунса (1922-2005 рр.), професора Ліверпуля. До речі, ним уведено у науковий обіг і саме поняття «психопедагогіка» у сенсі галузі знань, котра знаходиться на перетині між «психологією і педагогікою»; цій галузі притаманна «педагогічна спрямованість, а підґрунтям є психологія» (Семенова, 2016, с. 94). Осмислюючи наукову спадщину видатного англійського вченого, І. А. Зязюн – фундатор українського контенту концепцій професіоналізму педагога – на початку ХХІ століття видав монографію «Філософія педагогічної дії». Як зауважують і І. А. Зязюн, і його послідовники, основні цілі педагогічної дії мають суто психологічне опертя, адже йдеться про інтелект, афект і волю зі «включенням відчуття, уваги, сприймання, пам'яті, мислення і уваги»; педагогічна дія «завжди була, є й буде психологічною педагогікою» (Семенова, 2016, с. 108).

Враховуючи вищезазначене, доцільно по-новому оцінити роль практико-орієнтовних складових освітньо-наукової програми підготовки майбутніх докторів філософії до викладацької діяльності у закладах вищої освіти (ЗВО). До прикладу, в досвіді Ізмаїльського державного гуманітарного університету здобувачі опановують навчальний курс «Психологія та педагогіка» впродовж першого семестру. Це передусе виробничо-асистентській практиці (9 кредитів ЕКТС) майбутніх докторів філософії, котра здебільшого фокусується на розв'язанні завдань, пов'язаних із їх підготовленістю до викладацької діяльності у «прискореному режимі», оскільки решта різновидів виробничої практики підпорядковані безпосередній підготовці здобувачем власного дослідницького проєкту.

Відтак, актуалізується сукупність проблемних питань, пов'язаних із важливістю не лише забезпечення неперервного й системного характеру підготовленості здобувача PhD, як викладача ЗВО, а й повноцінного використання у цьому плані потенціалу і нормативних дисциплін, і предметів вільного вибору та ресурсів неформальної й інформальної освіти.

Мета статті: окреслити деякі педагогічні передумови, які сприяють позитивній динаміці процесу, здатності здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти до успішної викладацької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Проблема професійної компетентності педагога ніколи не зникала з видноколу психолого-педагогічної науки. Якщо йдеться про викладача ЗВО, то контент удосконалення притаманний низці і фундаментальних досліджень українських учених (М. М. Фіцула та ін.), і висвітлення у періодичних виданнях (Лаврик, 2019) і в ракурсі проблематики компаративістики (Локшина, 2024). Щодо останнього, то вже вироблені методологічні орієнтири українських компаративістів відносно нового бачення ключових компетентностей з огляду на євроінтеграційні пріоритети вітчизняної вищої освіти (А. П. Джурило, В. Г. Кремень, О. І. Локшина, О. М. Шпарик та ін.).

Зауважимо, що проблематика формування випускника аспірантури, підготовленого до успішної викладацької діяльності у ЗВО, системно досліджується у межах наукової школи О. А. Дубасенюк.

По-перше, тут обґрунтовано доцільність уважати правомірною дослідницьку позицію (С. У. Гончаренко, О. Я. Савченко, М. М. Фіцула та ін.), пов'язану, з одного боку, і з доречністю розглядати як єдиний процес формування особистості й індивідуалізацію; з іншого – вбачати в індивідуалізації природовідповідний, гуманний та особистісний характер (Професійна педагогічна освіта: системні дослідження, 2015, с. 216).

По-друге, конструктивність проведених у цьому плані досліджень (О. Є. Антонова, О. В. Вознюк, С. С. Вітвицька, С. В. Лісова та ін.) убачаємо ще й у такому контексті: індивідуалізація постає способом створення технологічних систем професійної підготовки фахово компетентної особистості здобувача вищої освіти (Професійна педагогічна освіта: системні дослідження, 2015, с. 210). У різному ракурсі тут віднаходимо як аналіз існуючих систем підготовки здобувача до викладацької діяльності у сучасних вітчизняних ЗВО, так і експериментальним шляхом установлені два вектори оптимізації досліджуваного процесу – індивідуалізації та технологізації. Зокрема перетин означених векторів розглядається у ракурсі основних положень системного наукового підходу. А це уможливило зробити критично важливу заувагу такого змісту: дотримуючись єдиної логіки побудови індивідуалізованих технологій не лише «у процесі виділення та аналізу основних категорій, але й змісту підготовки; відтак досягається охоплення всіх етапів освітнього процесу у ЗВО – «від постановки цілей, конструювання змісту та способів роботи до перевірки їх ефективності» (Професійна педагогічна освіта: системні дослідження, 2015, с. 213).

У вищекресленій площині розмислів досить рельєфно, на наш погляд, простежується актуалізація положення В. О. Сухомлинського, відносно самоцінності принципів, як системи в індивідуалізації у сфері розумової праці (Сухомлинський, 1976, с. 36), тобто тих вимог індивідуалізованої організації навчання, які ми прослідковуємо у системних інноваційних технологіях. А саме – розроблених, зокрема, Г. Селевко або «Школи для життя через життя» Ж.-О. Декролі. До того ж, окреслюючи при цьому відмінності інноваційного та стабільного процесів (за В. Лазаревим); тут важливими є певні їх характеристики (на кшталт ризик при досягненні мети або розподіл сфер відповідальності учасників навчального процесу в ЗВО). Не менш суттєвими постають типології психологічних бар'єрів активного

неприйняття (за В. Антонюком), тобто зваживши на організаційно-психологічні, соціально-психологічні та когнітивно-психологічні типи (Дичківська, 2014, с. 408; 417).

До вищезазначеного додамо, що нині у науковому фонді представлені фундаментальні дослідження, де на рівні дисертацій докторського ступеня вивчається процес становлення особистості викладача у різних площинах – професійно-педагогічної самореалізації в умовах інформаційно-комп'ютерного простору (І. О. Ніколаєску), корпоративної культури ЗВО (Т. І. Койчева), технології розвитку творчого потенціалу (Р. К. Серьожнікова). Відтак, закладено конструктивні ідеї, реалізація яких на етапі навчання в аспірантурі, сприяють визначенню передумов розвитку здатності здобувача до успішної викладацької діяльності. Так, спираючись на контекстність реалізації Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу» й розроблених у вітчизняних вишах відповідних положень «Про формування та реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти», уможливлється твердження про те, що вже склався певний досвід спрямування інформальної та неформальної освіти, зокрема відносно і здобувачів третього освітньо-наукового ступеня вищої освіти. Не менш сприятливою у окресленому плані вважаємо і ту обставину, що нових абрисів набув професійний портрет викладача як особистості, котра виконує певні професійні функції викладацького спрямування, привнесено введенням в дію у 2024 році Професійного стандарту.

Професія викладача ЗВО, згідно Національної рамки кваліфікацій, передбачає сформованість психолого-педагогічного знання на необхідному і достатньому рівні. Значущість такого знання важко переоцінити у розрізі усіх рівнів (педагогічний працівник, провідний педагогічний працівник, науково-педагогічний працівник, академічний лідер) та простежуючи трудові функції (викладання, консультування, керівництво практикою, оцінювання навчальних досягнень здобувачів, планування й виконання дослідницького проєкту та ін.), а також здатностей здобувача (у тому числі до комунікування), виявляючи при цьому відповідальність і автономність. Саме психолого-педагогічна культура майбутнього викладача постає тим чинником професійної успішності та конструктивної взаємодії й лідерської позиції у ЗВО, а за умов отримання диплома доктора філософії впродовж аспірантського буття – уможливлється набуття кваліфікації науково-педагогічного працівника ЗВО (за наявністю річного досвіду роботи).

Відтак однією з передумов успішної професійної підготовки в аспірантурі майбутнього викладача – науково-педагогічного працівника ЗВО постає, з одного боку, обізнаність не лише у кращих вітчизняних практиках, а й у конструктивному зарубіжному досвіді випускників, які працюють викладачами вищих шкіл. Йдеться, зокрема, про інструменти оновлення сучасної лекції – провідної форми викладання, методики її підготовки і проведення з урахуванням, до прикладу, й технологій штучного інтелекту (ШІ). На часі, як засвідчує саморефлексія досвіду викладання в

ЗВО, зосередження уваги на відповідальному впровадженні таких технологій, адже проблемним залишається питання про забезпечення етики використання ІІІ та імперативу академічної доброчесності, про коректне втілення ідей, закладених у міжнародному досвіді інтеграції ІІІ в освітню сферу та науку. Отже, означена передумова ставить актуальне питання захисту прав інтелектуальної власності та персональних даних викладача, як науково-педагогічного працівника, підвищуючи роль цифрової грамотності і студентів, і майбутніх докторів філософії.

З іншого боку, загострення набуває проблематика, пов'язана із перспективами входження України в європейський дослідницький простір. Сприятлива обставина у цьому відношенні утворена завдяки успішності проекту «Європейський дослідницький простір як орієнтир розвитку педагогічної науки в Україні: інформаційний хаб Інституту педагогіки НАПН України», який був реалізований впродовж 2022-23 рр. (Європейський дослідницький простір, 2024, с. 59).

Як відомо, у контексті стратегії діяльності МОН України до 2027 р. «Освіта переможців» передбачено активне залучення університетів до «вільного руху знань», що сприяє забезпеченню молодим дослідникам так званої «п'ятої свободи» через консолідовану політику у сфері досліджень та інновацій. Євроінтеграційні уподобання вітчизняних ЗВО позначаються на активізації інтересу учасників освітнього процесу до утвердження в європейському соціумі, зокрема, принципів «балансу між конкуренцією та співпрацею», «вигоди від розмаїття в Європі», а також розширення доступу до передового досвіду у тому числі й щодо інновацій у викладанні у вищій школі. У практиці підготовки педагогічних кадрів вищої кваліфікації – майбутніх докторів філософії, що склалась в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, ідея розвитку інноваційного стилю мислення у здобувачів відтворена, зокрема, через програмно-методичне забезпечення нормативного курсу «Лідерство та інновації у вищій освіті». Тут, до прикладу, опрацьовуються здобувачами інноваційні практики викладання, а також існуючі загальні інструменти щодо презентації відповідних синтетично-аналітичних матеріалів (кольорові схеми, графіки, таблиці тощо), котрі сприяють у процесі викладання раціональному використанню навчального часу – найціннішого ресурсу викладача закладу освіти.

Висновки і пропозиції. Виклики сьогодення щодо вітчизняної системи вищої освіти спонукають до переосмислення змісту, процесу і результатів підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти. Вирішальною передумовою, що відкриває перспективні шляхи вдосконалення особистісно-професійного становлення в аспірантурі здобувача, який підготовлений ще й як успішний викладач ЗВО; вона здебільшого лежить у площині розширення спектру позитивних іміджевих ознак вітчизняної вищої школи – повноцінного учасника Європейського дослідницького простору.

Перспективи подальших наукових досліджень убачаємо у поглибленні наукових уявлень про викладання в університеті на засадах лідерства.

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навч. пос. К.: Вид. дім «Слово», 2014. 448 с.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Європейський дослідницький простір: здобутки і перспективи. Оглядове видання / За заг. ред. О. Топузова, О. Локшиної. К.: Педагогічна думка. 2024. 66 с.
4. Кічук Я. В., Кічук Н. В., Арнаут А. Д. Трансформації програмово-методичного забезпечення підготовки здобувачів освіти у підсистемі «бакалавр – магістр – доктор»: актуалізація історико-педагогічних аспектів. *Перспективи та інновації*. 2025. Вип. 4 (50). С. 443-453.
5. Лаврик М. Проблема вдосконалення викладацької діяльності у вищій школі у вітчизняній науковій думці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2019. № 10 (94). С. 74-85.
6. Локшина О. Європейський освітній простір як інтеграційна перспектива української освіти. *Український педагогічний журнал*. 2024. (2). С. 6-19.
7. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження: монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2015. 308 с.
8. Семенова А. Ціннісний вимір досвіду суб'єктів педагогічної дії: монографія. Одеса: Бондаренко О.М. 2016. 436 с.
9. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю: вибр. твори в ст. К.: Рідна школа. 1976. Т. 2. С. 419-653.

References

1. Dy`chkivs`ka, I. M. (2014). Innovacijni pedagogichni texnologiyi [Innovative Pedagogical Technologies]. Prakty`kum: navch. pos. K.: Vy`d. dim «Slovo», 448 s. (ukr).
2. Kremen, V. G. (Ed.). (2008). Ency`klopediya osvity` [Encyclopedia of Education] K.: Yurinkom Inter, 1040 s. (ukr).
3. Topuzov, O., Lokshina, O. (Ed.). (2024). Yevropejs`ky`j doslidny`cz`ky`j prostir: zdobutky` i perspekty`vy` [European research space: achievements and prospects]. Oglyadove vy`dannya. K.: Pedagogichna dumka. 66 s. (ukr).
4. Kichuk, Ya. V., Kichuk, N. V., Arnaut A. D. (2025). Transformaciyi programovo-metody`chnogo zabezpechennya pidgotovky` zdobuvachiv osvity` u pidsy`stemi «bakalavr – magistr – doktor»: aktualizaciya istory`ko-pedagogichny`x aspektiv [Transformations of programmatic and methodological support for the training of education seekers in the subsystem «bachelor – master – doctor»: actualization of historical and pedagogical aspects]. *Perspekty`vy` ta innovaciyi*. Vy`p. 4 (50). S. 443-453. (ukr).
5. Lavry`k, M. (2019). Problema vdoskonalennya vy`kladacz`koyi diyal`nosti u vy`shhij shkoli u vitchy`znyanij naukovej dumci [The problem of improving teaching activities in higher education in domestic scientific thought]. *Pedagogichni nauky`: teoriya, istoriya, innovacijni texnologiyi*. Sumy`, 10 (94). S. 74-85. (ukr).

6. Lokshy`na, O. (2024). Yevropejs`ky`j osvutnij prostir yak integracijna perspekty`va ukrayins`koyi osvity` [European Educational Space as an Integration Perspective of Ukrainian Education]. *Ukrayins`ky`j pedagogichny`j zhurnal*. (2). S. 6-19. (ukr).
7. Dubaseniuk, O. A. (Ed.). (2015). Profesijna pedagogichna osvita: sy`stemni doslidzhennya [Professional Pedagogical Education: Systematic Studies]: monografiya. Zhy`tomy`r: Vy`d-vo ZhDU im. I. Franka. 308 s. (ukr).
8. Semenova, A. (2016). Cinnisny`j vy`mir dosvidu sub`yektiv pedagogichnoyi diyi [Value measurement of the experience of subjects of pedagogical action]: monografiya. Odesa: Bondarenko O.M. 436 s. (ukr).
9. Suxomly`ns`ky`j, V.O. (1976). Sto porad uchy`televi: vy`br. tvory` v st [One Hundred Tips for a Teacher: Selected Works in Art]. K.: Ridna shkola. T. 2. S. 419-653. (ukr).

ABILITY TO TEACHING AS A CONCEPT FOR THE TRAINING OF FUTURE DOCTORS OF PHILOSOPHY IN HIGHER EDUCATION

S.F. Rashydov, N.V. Kichuk, A.V. Kichuk, D.G. Ivanova

The article is devoted to the substantiation of those prerequisites that contribute to the positive dynamics of the process of preparing a future Doctor of Philosophy for teaching activities in higher education institutions. As a result of the conducted scientific discourse, the undeniable advantages of such a social institution as postgraduate studies have been proven.

It is stated that the scientific research of modern scientists is mostly focused on the resources of the applicant's postgraduate studies regarding his ability to prepare, test and publish (defend) the developed research project; the originality of the process of his formation as a teacher of higher education institutions is still studied indirectly and in a staged manner. The expediency of considering the system-forming significance that the course «Psychology and Pedagogy» and the production and assistant practice of applicants of the third educational and scientific level of higher education have acquired in this area is confirmed.

The legitimacy of considering the full realization of the potential of both formal and informal education as important prerequisites for the preparation of a future Doctor of Philosophy as a teacher of a higher education institution is substantiated. The guiding role of the Professional Standard of a Teacher of a Higher Education Institution and practice-oriented measures related to the accession of domestic higher education institutions to the European research space are also defined as no less favorable in this regard.

Keywords: *applicant of the third educational and scientific level of higher education, teaching activity, ability to innovate, readiness for educational leadership, postgraduate study.*

Рашидов Сейфулла Фейзуллаєвич – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти, Ізмаїльський державний гуманітарний університет (м. Ізмаїл, Україна). E-mail: seifulla.rashydov@gmail.com

Rashydov Seifulla Feyzullaevich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of General Pedagogy and Special Education of the Izmail State Humanitarian University (Izmail, Ukraine). E-mail: seifulla.rashydov@gmail.com

Кічук Надія Василівна – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету. Ізмаїльський державний гуманітарний університет (м. Ізмаїл, Україна). E-mail: jdgu_pedfakultet@ukr.net

Kichuk Nadiia Vasilievna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Education. Izmail State University of Humanities (Izmail, Ukraine). E-mail: jdgu_pedfakultet@ukr.net

Кічук Антоніна Валеріївна – доктор психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології. Ізмаїльський державний гуманітарний університет, (м. Ізмаїл, Україна). E-mail: tonya82kichuk@gmail.com

Kichuk Antonina Valeriivna – Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of General and Practical Psychology. Izmail State University of Humanities (Izmail, Ukraine). E-mail: tonya82kichuk@gmail.com

Іванова Дора Георгіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти. Ізмаїльський державний гуманітарний (м. Ізмаїл, Україна). E-mail: delfy323@gmail.com

Ivanova Dora Georgiivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool and Primary Education. Izmail State University of Humanities (Izmail, Ukraine). E-mail: delfy323@gmail.com